

ORHAN KEMAL'İN HANIMIN ÇİFTLİĞİ ÜÇLEMESİNDE DEMOKRAT PARTİ DÖNEMİ VE ADANA*

DEMOCRAT PARTY ERA AND ADANA IN ORHAN KEMAL'S TRILOGY TITLED HANIMIN ÇİFTLİĞİ Gülten MADENDAĞ**

Öz

Bu çalışmada, Orhan Kemal'in *Hanımın Çiftliği* roman üçlemesinde (*Vukuat Var*, *Hanımın Çiftliği*, *Kaçak*) tek parti döneminden çok partiye geçişin Adana'daki yansımaları sebep ve sonuçlarıyla ele alınacaktır. Cumhuriyet Halk Partisi'nin (CHP) iktidardaki son yıllarından başlayıp DP'nin iktidara gelmesi ve sonrasında Adana'da yaşanan olayları konu alan bu romanlarda, roman kişilerinin sosyo-ekonomik statüleri, sınıfsal konumları, siyasetle kurdukları doğrudan ve dolaylı ilişkiler farklılıklar arz etmiştir. Romanlarda DP ile zenginleşen toprak sahibi ağalar ve partililerin ayrıcalıklı konumları irdelenmiş, taşra insanının siyasetle kurduğu pragmatik ilişkiye yer verilmiştir. Orhan Kemal'in bu üçlemesi, Türkiye'de çok partili hayata geçişin Adana'daki sosyo-ekonomik yapı üzerindeki etkilerinin anlaşılmasına olanak sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Demokrat Parti, Tarım, Makineleşme, Adana.

Abstract

In this study, the reflections of Orhan Kemal's novel trilogy *Hanımın Çiftliği* (*Vukuat Var*, *Hanımın Çiftliği*, *Kaçak*), on Adana will be assessed with their causes and consequences. In these novels, which center at the era covering the last years of CHP's (Republican People's Party) rule and DP's (Democrat Party) rise to power, and the following events, the characters show differences in their socio-economic status, class positions and the direct and indirect relationships they build with the politics. In the novels, the privileged positions of DP party members and the land-owners that got rich under DP's rule are taken at hand, as well as touching upon the pragmatic ties the villagers build with the politics. This triad of Orhan Kemal enable a comprehension of the effects of Turkey's move to the multiparty regime on the socio-economic structure in Adana.

Keywords: Democratic Party, Agriculture, Mechanization, Adana.

Giriş

Sosyal bilimler içerisinde edebiyatla en fazla iç içe olan alan tarihtir. Edebiyat alanı; destan, nesir ve şiir gibi sözel ve yazılı kaynakları içermesi bakımından bir yönüyle tarih biliminin başvuracağı verilere sahiptir. Sosyal bir yapının tasvir edilebilmesi için edebi eserler önemli bir bilgi kaynağı oluşturabilir. Toplumsal konuları ele alan her türlü edebi eserde o eserin yazıldığı döneme ait tarihi bilgileri elde etmek mümkündür (Erler, 2007: 103). Sözlü edebiyat dönemlerinden itibaren edebiyatın ilgi alanına giren bütün edebi metinler tarihin de alanına girmiştir (Dayanç, 2009: 1878). Edebiyatı tarihsel konularla birleştirme, tarihî bir dönemi edebi usullerle anlatma hususundaki ustalık Orhan Kemal'in eserlerinin tipik özelliklerinden biridir.

Asıl adı Mehmet Raşit olan Orhan Kemal, 15 Eylül 1914'te Adana'nın Ceyhan ilçesinde doğmuştur. Siyasette aktif olan babası Abdulkadir Kemali Bey, muhalif tavrı nedeniyle oluşan baskılara dayanamayınca ailece Beyrut'a kaçmak zorunda kalırlar. Orhan Kemal burada matbaada işçilik yapar. 1932'de ailesinden ayrılarak Adana'ya geri döner. Çeşitli fabrikalarda kâtiplik yapar. 1938'de Nazım Hikmet'in yasak kitaplarını okuduğu için 5 yıl hapis yatar. İlk hikâyesi 1944 yılında Varlık dergisinde yayınlanır, ilk romanı *Baba Evi* ise 1949'da Varlık yayınları tarafından basılır. Yaşamı süresince basımevleri, çırcır fabrikaları, inşaatlarda işçilik, katiplik, ambar memurluğu, hamallık ve nakliyecilik gibi işlerde çalışır. 1950'de İstanbul'a göç eder, 1970'de Sofya'da hayatını kaybeder (Öğütçü, 2009; Bezirci, 1977).

Orhan Kemal'in Türk romanında etkili olduğu dönem, kendisinin de içinde bulunduğu toplumcu gerçekçilik akımının geliştiği 1940-1970 arası dönemdir. Sınıf ayrımıyla belirginleşmiş insanlar, özellikle de ezilenler, yoksullar, köylüler ve işçiler Orhan Kemal'in romanlarında sıkça yer eder (Uturgauri'den akt. Gültekin, 2011: 9). Türkiye'nin sanayileşme sürecini, kapitalizmin etkilerini, toprak ilişkilerini eserlerine konu edinen yazar bunu yaparken yargılayıcı bir üslup kullanmaz. Bu tutumuna ilişkin Kolcu'nun dediği

* Bu makale, 11-12 Eylül 2017 tarihinde Moldova'da düzenlenmiş olan 15. Uluslararası Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresinde sunulan bildirinin gözden geçirilmiş halidir.

** Sakarya Üniversitesi, Tarih Bölümü Doktora Öğrencisi.

gibi : “genelde büyük toprak sahipleri ve yeni burjuva sınıfıyla; ırgat, çiftçi ve bunların kadınlarıyla bezenmiş bir sınıf çatışması ideolojiye bulanmadan hissettirilir (Kolcu, 2008:182). En çok kötümser olması gereken bir zaman diliminde dahi topluma dair iyimserliğini kaybetmemiş bunu roman kahramanlarına da yansıtmıştır.¹ Orhan Kemal, sanat anlayışını “Aydınlık Gerçekçilik” olarak tanımlar. Bireyleri suçlamak yerine onları suça iten bozuk toplum yapısı olduğu anlayışından hareket eder (Bezirci, 1984: 54; Özerinç, 2010: 5). Bütün toplumsal çatışmaların kaynağında ekonomik ilişkilerin yer aldığını varsayan “diyalektik materyalizm” Orhan Kemal’in savunduğu bir yaklaşım olarak eserlerine de sirayet etmiştir.

Orhan Kemal, çevresinde tanıklık ettiği ya da bizzat deneyimlediği hayatları romanlarına konu etmiştir. Kişisel hayatının ve ülkenin çalkantılı dönemlerine denk düşen tanıklık ve yaşam tecrübesini toplumcu gerçekçi bir üslupla aktarmayı başarmıştır. Toplumcu gerçekçilik, 20. Yy’da ortaya çıkmış, insanı toplumsal ilişkileri içinde ele alan, sosyal hayattaki gerçeklere sosyalist dünya görüşü bağlamında çözüm arayan Marksist bir duruştur. Macar düşünür Lukacs sanatta gerçekçiliği şöyle açıklar: “Yazarın görevi toplumun belli bir dönemindeki gelişim doğrultusunu belirleyen tarihi güçleri, yani toplumun iç yapısını ve dinamiğini kavramaktır. (...) Yazar eserinde kişiler, olaylar ve durumlarla bu tarihi güçlere somutluk kazandırır. Öyleyse eserdeki kişilerin, olayların ve durumların tipik olması gerekir ki sosyal gerçekliği yansıtabilsinler” (Moran, 2001: 55).

Hanımın Çiftliği romanlarında Orhan Kemal, Lukacs’ın sanatta gerçekçilik görüşüne uygun bir tarzda tarihi bir dönemi ele almış, böylece toplumun içyapısıyla dinamiğini kavramaya ve aktarmaya çalışmıştır. Orhan Kemal, romanlarında bir taraftan olay örgüsü içerisinde sosyal ve sınıfsal yapıya ilişkin tutumunu açığa çıkarırken bir taraftan bunu dolaylı yollardan okuyucuya hissettirir. Yazarın ele alınan kitaplarında hakikatler, çoğunlukla “belirtik” ve kısmen de “örtük” olarak işlenmiştir. “Açıklanan hakikat ne denli belirtik olursa, eser o oranda bir sosyoloji, politika, ahlak ya da felsefe söylemine yaklaşmış sayılır” (Moran, 2001: 280). Bu anlamda *Hanımın Çiftliği* romanları, Tek partili dönemden çok partili hayata geçiş süreci ve tek başına DP² üzerine bir politika söylemidir, denilebilir.

Serinin ilk cildi olan *Vukuat Var*, ilk olarak 1954 yılında *Dünya* gazetesinde tefrika edilir. Yazar bu romanda sosyal problemler üzerinde yoğunlaşmıştır. Roman, bölümler halinde neşredilirken Adana’da tefrikanın durdurulması için bazı gösteriler yapılmıştır. Serinin ikinci cildi olan *Hanımın Çiftliği* 1955’te yazılmasına rağmen 1961’de yayımlanır. Bu romanda Muzaffer Bey’in politik ilişkileri, köylüyle yaşadığı sorunlar romana sosyo-politik bir içerik kazandırmıştır. Serinin son kitabı Kaçak ise, diğer kitaplardan 15 yıl sonra 1970 yılında yayımlanır (Narlı, 2012: 110). Bu roman daha çok Habip etrafında döner ve Muzaffer’e duyduğu öfke ekseninde şekillenen anarşist duygularının mevcut düzeni değiştirmek için bir işe yaramadığını fark etmesiyle sonuçlanır. Romanların ortak özelliği DP dönemi politik yaşamı ve sosyal ilişkileri ele almış olmasıdır.

Bu çalışma, Orhan Kemal’in *Hanımın Çiftliği* üçlemesinde çok partili hayata geçişin Adana’daki yansımalarını, alt sınıf ile üst sınıfın DP’den beklentilerini ve bu beklentilerin arasındaki bariz farkı, kişilerin siyasetle kurdukları çok yönlü ilişkileri ve DP iktidarı sırasında hem palazlanan hem de aradığını bulamayan kesimleri konu almaktadır.

1. DP mi? Halk Partisi mi? Roman Kişilerinin Politik Tutumlarını Etkileyen Saikler

Romanın başkarakteri Muzaffer, içinde bulunduğu dönemin ruhunu oldukça iyi yansıtan bir karakterdir. Muzaffer, Çukurova’da güçlü bir toprak sahibi, Halk Partili bir Atatürkçüdür. Avrupalı takılsa da çevresindeki insanlara karşı sert tutumuyla bilinir. Kitaplık dolusu kitapları vardır ama herhangi bir dünya görüşü yoktur. Eğlenceye ve kadınlara düşkünlüğü nedeniyle kötü bir şöreti bulunmaktadır. Muzaffer için döneminin ruhunu iyi yansıtıyor denmesinin en önemli sebebi, Halk Partisi’nin destekçisiyken partisinin seçimleri kaybedeceğini anlamasıyla DP’ye geçecek olmasıdır. Henüz romanın başında Muzaffer’in devlete ve sahip olduğu topraklara bakışı onun bu yönüne vurgu yapan ilk gösterendir: “(...) Balkon binlerce dönüm toprağını kucaklardı adeta. O, göre göre alışıp, iyice kanıksamışlıktan gelen bir görmezlikle

¹ Orhan Pamuk, Orhan Kemal’in bu iyimserliğinin geç dönemde yazılmış eserlerinde ortadan kalktığını belirtmektedir. Pamuk, Kemal’in kötümser olması gereken zamanları şöyle anlatmıştır: “1940’ların ortalarında 30 yaşındayken hapisten yeni çıkmıştır, siyasal suçlu olduğu için iş bulamaz, bulabildiği işler ağırdır. Karısı ve çocuklarının geçimini sağlamak için bunların birkaçına birden girmek zorundadır. Sürgüne yollanmak istenir. DP iktidara gelince de kâtiplik yaptığı demeklerdeki işine son verilir. Belki hepsinden daha ağır, ‘yüksek bir memur’ un sınıf düşmüş oğlu olmaktadır (Orhan Pamuk, “Yitip Giden İyimserlik”, Taha Toros Arşivi, 15 Eylül 1984).

² 14 Mayıs 1950 seçimleri ile iktidara gelen DP, 27 Mayıs 1960 askeri darbesiyle devrilene kadar 10 yıl boyunca Türkiye siyasi hayatında siyasi, ekonomik ve sosyal bir değişim döneminin temsilcisi olmuştur. Parti, 1946 yılında CHP’den ayrılarak tarihe “dörtlülük” olarak geçen dört milletvekili; Adnan Menderes, Celal Bayar, M. Fuad Köprülü ve Refik Koraltan tarafından kurulmuştur. DP’nin kurulmasıyla Türkiye uzun tek partili yıllarını arkada bırakmış artık çok partili hayata geçiş yaparak demokratikleşme yolunda önemli bir adım atmıştır. 1947 yılında “şaiBELİ” olduğu düşünülen seçimlerde iktidar olamasa da DP, güçlü bir muhalefet olarak meclisteki yerini almıştır. DP, 1950 yılında iktidara gelene dek halka sunduğu vaatlerin neredeyse hepsini 14 Mayıs seçimleriyle iktidara geldikten sonra hızlıca hayata geçirmeye başlamıştır (Cem Eroğul, Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi, İmge Kitabevi, Ankara 2003).

sadece bakardı. Bu topraklar ona nereden nasıl gelmiştir? Allah mı vermiş kul mu edinmiş? Umurunda bile olmazdı. İnsanlardan çok önce var olan bu topraklara dedesi, belki de dedesinin dedesi tırnaklarını geçirmişti ilkin. Kim, ne zaman geçirirse geçirsin, bu topraklar onundu. Devlet, sık değişen hükümetlerse, o ve onun gibilerin topraklarına bekçilik, jandarmalık etmekten başka görevi olmayan şeylerdi. Yoksa ne gereği vardı devletin, hükümetlerin?" (Kemal, 2014: 101).

Muzaffer ona kimlerden nasıl kaldığını bilmediği bu topraklardan çok kazanmakta ancak devlete beş kuruş vergi vermemektedir. "Tarladaki ırgatlarından başka, hükümet de devlet de sanki onlara çalışıyordu" (Kemal, 2014: 161). Yazar, burada liberal teorinin mülkiyet hakkı üzerinden devleti okuyan paradigmasını eleştirmekte, bu teoride devlete düşen görevin hür teşebbüse devrettiği mülkiyet ilişkileri içerisinde jandarmalık faaliyeti olduğunu hatırlatmaktadır.

Muzaffer'in devlet ve hükümetle kurduğu ilişki son derece araçsaldır. Atatürk devrimlerinin tehlikede olduğunu düşünüp kaygılanmaktadır. Aslında bu kaygıda örtük olarak mevcut konumunu kaybetme korkusu yatmaktadır. Köyün ilginç imamı Kabak Hafız'ın kurnazlıklarına kızıp Mustafa Kemal'in onların "köklerini kazıyamamış" olmasına hayıflanır. Kabak Hafız gibilerin ortalarda dolaşmasını ve dini istismar etmelerini Halk Partisi'nin suçu olarak görür: "Karşı partinin elindeki silahı almak için din adamlarına yüz vermekle iş bitmezdi. İşi gevşek tutuyorlar, gericiliğe yüz veriyor, okşuyorlardı. Olmazdı efendim, olmazdı. Gerici tayfasının yüz bulunca memleketin başına ne çoraplar ördüğünün örnekleriyle doluydu tarih (...)" (Kemal, 2014: 102).

Dincilerin Halk Partisi'ne sızdığını düşünen Muzaffer onların sistemli olarak çalıştığından şüphe duyar. Hükümetin "sarıkluları" kızıl tehlikeye karşı kullandığını düşünür; oysa buna gerek yoktur. Ne de olsa kızıl tehlikeye karşı halkın tarihi bir düşmanlığı ve nefreti bulunmaktadır (Kemal, 2014: 103). Tek parti iktidarının sonlarına doğru Muzaffer Ankara'ya gider ve orada partililerle bir takım görüşmelerde bulunur. Bu görüşmelerde hükümetin Amerika ile olan yakın teması ve bu temasla birlikte ülkeye gönderilecek olan tarım makineleri hakkında bilgi sahibi olur. Bu dönemde ABD, Türkiye'nin tarımsal potansiyeline güvenerek bir program oluşturmuştur. Buna göre, çok sayıda tarımsal makine ve araç-gereç ithal etmek, ekilen arazileri genişletmek, ulaşıma elverişli bir yol ağı inşa etmek, tarımı pazar ekonomisiyle bütünleştirip tarımsal üreticileri çeşitli araçlarla beslemek gibi planlar hayata geçirilecektir (Özcan, 2015: 49). Türkiye'nin Marshall planına dâhil edilmesi ile 1948 yılından itibaren program devreye girmiş ve programın yapı taşı olan tarımda makineleşme hızlanmaya başlamıştır. Muzaffer'in bu konuda hakkında malumata sahip olduğunu anladığımız Ankara izlenimleri onu memnun etmiştir. Amerika ile Türkiye arasındaki yakınlaşmayı sağladığı için ona göre Sovyetlerin boğazlarda üs ve Kars'la Ardahan'ı istemeleri bir bakıma hiç de kötü olmamıştır. Hükümet artık kesin bir karara varmak üzeredir. Seçimlerden sonra topyekûn bir Amerikancı politika izleneceği aşikârdır. Çünkü Sovyetler karşısında Amerikalıların endişesi de büyüktür, karşısında güçlü devlet istemez. İzlenimlerini bu şekilde aktaran Muzaffer; "kim bilir, belki de günün birinde Sovyetler Birliğini atom bombalarıyla dize getirir, dünyayı Komünizm afetinden kurtarır" diyerek Amerika'ya dair umudunu dillendirir. Ancak yine de bu ihtimali uzak görmektedir ve bu yakınlaşmanın hoş yanı varsa onun da Marshall yardımları olduğunu düşünür: "Hoşu, Marşal planı gereğince memlekete çok sayıda tarım aracı verilmesi. Bizde de bunda böyle Amerika'da olduğunca dinamik ziraat başlayacak. Öküz, tahta saban tarihinin karanlıkları içinde unutulup gidecekti (...) Hele mibzerlere hiç diyecek yok. Çapa, ırgat, elci, ırgatbaşı, vırt zırt derdinden kurtulacağız. O zaman istediğin gibi bol bol ek. Ne çapa derdi, ne şu, ne bu..." (Kemal, 2014: 108).

Görüldüğü üzere Muzaffer, hükümetin Amerikancı politikalarını kendi çıkarlarıyla da uyduğu için desteklemektedir. Muzaffer karakteri, dönemin toprak sahibi ağalarının Amerikancı politikaya bakışını temsil eder: traktörün gelmesiyle ırgat derdinden kurtulmak ve daha fazla para kazanmak...

Muzaffer, hükümetin Amerikancı politikalarını destekleyen bir Halk Partilidir; ancak çiftçi birliğinden arkadaşı Zekai onu DP'ye geçmesi hususunda ikna etmeye çalışır. Bu ikna sürecinde Zekai'nin sözleri particilikte ideolojilerin nasıl saf dışı bırakılıp çıkarların ön planda tutulduğunu çok iyi yansıtır. Muzaffer devrimlerin tehlikede olduğunu ve laiklikten uzaklaşıldığına dair kaygılar taşıdığını söyleyince Zekai; "mühim olan, senin ve benim nefsi nefsimizdir. Bunu temin edecek devlet ister laik olsun, ister şer'i..." (Kemal, 2014: 111) der. Böylece Soğuk Savaş yılları içerisinde ABD Sovyetler kutuplaşması içerisinde Muzaffer tarafını ABD'den yana belirlemiştir. DP'nin katıksız Amerikancı duruşuyla çıkarlar örtüştüğünde ise laiklik konusundaki hassasiyet bir an için önemini yitirmektedir. Yine de bu çatışmalar uzun süre kafasını meşgul edecektir.

Muzaffer'in arkadaşı Zekai de Halk Partilidir; ama DP'ye yakınlık duymaktadır. Onların aralarında geçen diyaloglar bu karakterlerde vücut bulmuş olan toplumun önemli bir kesimini özetlemektedir. Burada geçen diyalog Zekai'nin Muzafferi karşı partiye geçmesi hususunda ilk ikna ediş hamlesidir. Sohbet esnasında raftan Amerikan traktörleri kataloglarından birini seçip alan Zekai Bey Muzaffer'e şunları söyler;

"tarlalarını bu traktörlerle sürer, eker, zamanı gelince çapasını yapar, dinamik ziraata geçer ve çok daha fazla kazanırım diye düşünürsün, düşünüyorsun... Bu memleketi sadece dinamik ziraat, daha doğrusu sadece döviz kurtaramaz. Bu memleketi, bu traktörleri yapan işadamlarının şuuru, yani Amerikan tipi demokrasinin temeli olan liberalizm kurtarabilir, devletçilik değil" (Kemal, 2014: 269). Burada Zekai, Muzafferin tarım araçlarına ve Amerikancılığa gösterdiği yakınlığı, o araçları üretenlerin siyasi ideolojisine de göstermesi gerektiğini anlatır. Bunu da en iyi yapacak olan DP'dir. DP, Halk Partisi'nin savunduğu devletçilik görüşü yerine liberal görüşü programına almıştır.

Muzafferi ikna etmeye çalışan Zekai, Atatürk inkılaplarının belirli bir zümrenin yaygarasından başka bir şey olmadığını, memleketin yüksek menfaatlerinin parti tüzüğünden, parti ve parti menfaatlerinden önce geldiğini ifade eder. Temel noktası menfaattir. Kendi menfaatleri aynı zamanda devletin de menfaatidir. "...Atatürk'ten beri zemin ve zaman çok değişti. Yeni şartlara yeni ahkâm lazım. İnkılap, inkılaplar diye, körün değneğini bellediği gibi hareket edemeyiz. Ya topyekün Amerikan demokrasisi ya da..." Bu konular Muzafferin de onayladığı konulardır ama yine de gericilik meselesi onu kaygılandırmaktadır. Zekai'nin buna da cevabı hazır: "Onda da liberalist olacağız. Çoğunluğun arzu ve iradesine boyun eğmekten başka çıkar yol var mı?" (Kemal, 2014: 270). Zekai'nin demokrasi anlayışı "çoğunlukçu demokrasiyi" kapsamaktadır. Burada da demokrasi, yine araçsal bir algı ile karşımıza çıkar. Demokrasi halkın taleplerini dikkate almaksa, devrin ruhu da buysa, buna ayak diremenin manası yoktur.

Muzaffer kendi partisinin çalışmalarından ve parti il başkanının tavrından şikâyetçidir. Parti artık yorulmuştur. Partisini DP ile kıyaslar: "Karşı partinin mitingleriye halk nasıl candan katılıyor, konuşmacıları nasıl alkışlıyorlardı" ve bunun üzerine Zekai bir kez daha tekrarlar: "Mühim olan ne partidir ne de parti il başkanı. Mühim olan seninle benim menfaatimizdir" der ve parti il başkanlarının bir önemi olmadığını karşı partinin il başkanı hakkında verdiği bilgiyle kanıtlar: "karşı parti il başkanı da bizimkinden geri kalmaz. Gebeşin biri. Herif hayatı boyunca en kaba manasında ticaretle uğraşmış, yumruk mezesiyle rakı içmiş, göbek şişirmeyi marifet saymış bir kara cahil..." (Kemal, 2014: 353).

Muzaffer yavaş yavaş ikna olmaya, Zekai'ye hak vermeye başlar. DP'nin halkta yarattığı coşku, seçimlerin galibi olacağı yönündeki yargıyı güçlendirmiştir. Muzaffer'in çevresinde gördükleri ve duydukları ikna olmasını sağlamıştır: "Bizim partimizin devletçilik kanadı antipati yaratıyormuş. Demode olmuş, faydasız bir oportünizm diyorlar. Hatta sana daha açığını söyleyeyim mi? Bizim parti iktidarda kaldıkça Amerika'nın Türkiye'ye dört elle sarılması şüpheliymiş, imkânsız diyenler de var (...) diyorlar ki seçimleri karşı parti kazanırsa memleket ziraat makinelerinden başka yabancı sermaye ve döviz akacakmış..." (Kemal, 2009: 68)

Muzaffer'in yolu bir kere daha Ankara'ya düşer ve parti genel merkezinde temas ettiği bazı aşırı partilerin dahi gevşemiş olduğunu görür. Bir tür suçluluk duygusu yaşamaya başlar. Mustafa Kemal'in manevi huzurundan utandığını söyler. Zekai'nin buna cevabı tam ondan beklendiği şekildedir: "Ya Mustafa Kemal'in nabzı karşı partide atıyorsa?" Muzaffer ise bunun mümkün olmadığını Mustafa Kemal'in Serbest Parti liberalizmini devrimlere aykırı olduğu için dağıttığını söyler. Zekai buna da uygun bir cevap bulur: "Zamanla ahkâm değişir. 1930'da liberalizm devrimlere aykırı düşebilirdi. Bana öyle geliyor ki paşa sağ olsaydı..." der ve sağ olsaydı karşı partiyi destekleyeceğini ima ederek Muzafferin içini rahatlatır (Kemal, 2009: 71). Muzaffer ikna olsa da kaygıları devam etmektedir. Ne de olsa 1930'un Serbest Fırka deneyiminin anıları daha tazedir. Tıpkı köydeki diğer güngörmüş yaşlılar gibi temkinli olmak gerektiğini düşünmektedir. Zekai şartlar aynı değil dese de Muzaffer Halk Partisi'nin de Amerikalıların istediği gibi davranıp parti tüzüğündeki devletçilik maddesini atıvermeleriyle rüzgarın yeniden halk partisinden yana esmesinden endişe duyar (Kemal, 2009: 77).

Zekai'nin Muzaffere kızdığı bir anda içinden geçirdikleri hem Zekai'nin hem de Muzaffer'in gerçek karakterini ortaya dökmektedir: "...Atatürk'ün ruhundan sana ne. Zamanla ahkâmın değiştiğini bilmiyor musun? Bab-ı İctihad kapanmadı ya? Menfaatine uygun düşen taraf neresiyse, bab-ı içtihadı oradan açarsın, kenef! Bütün bunları sen de bilirsin, it gibi bilirsin ya, hesabın var. Karşı partinin yüzde yüz ağır basmasını bekliyorsun. Yoksa ne Atatürk'ün ruhu, hatta ne de peygamber. Ulan sen din bile değiştirirsin" (Kemal, 2009: 196). Bu monolog Zekai'nin kızgın bir anında yaşırsa da Muzaffer'in monologlarıyla eşleştirildiğinde Zekai'nin haklılığını göstermektedir. Zira Muzaffer, Mustafa Kemal'in manevi mirası deyip dururken esas korkusu her şeyin 1930'a benzemesidir. Yoksa durumun farkındadır. Muzaffer, yeni partinin seçimleri kazanmasıyla köylünün, bilhassa küçük toprak sahiplerinin "kanına ekmek doğramak için nasıl fırsat beklediklerini" de bilir. Özellikle de Hidroğulları'nın Habip'in ona olan kininin farkındadır (Kemal, 2009:153).

Muzaffer, iki parti arasında bu şekilde gel-gitler yaşarken asıl kırılma noktası DP mitingine halkın gösterdiği yoğun ilgi olur. Mitingleri gördükçe halkın karşı partiye olan ilgisinin 1930'dan daha farklı ve sağlam olduğunu fark eder: "Eğer kalabalıkların keyiflerine bakılırsa, oylarını öbür tarafa vereceklerinde şüphe yoktu. Bu ise, bilhassa parti ileri gelenlerinden bazılarının göre, memleket için yıkım olurdu. İnkılaplar silinip süprülür,

belki de saltanat, hilafet müessesesiyle yeniden hortlar, İslam ortaçağına dönülürdü...” (Kemal, 2009: 241). Muzafferin ise yeni partinin başa geçmesine dair kaygısı kişiseldir. Berber Reşit’ten duyduğu habere göre köylü dış biliyor, seçim kazanılınca kurulacak “mizan”la açılacak “defter-i amal” den söz ediyorlardı...(Kemal, 2009: 241). Böylece Muzaffer’in nazarında Halk Partisi’nin düşüşü bir bakıma toplum içerisindeki kendi ayrıcalıklı konumunun yok olacağı anlamına gelmektedir.

Zekai, Muzaffer’i hiçbir şeyin 1930’daki gibi olmayacağına ikna eder. Gerekçesi dünyanın değişmiş olmasıdır. Sovyet Rusya’nın Türkiye üzerindeki emelleri; Kars ve Ardahan’ı topraklarına katmak istemesi, Boğazlarda bir üs talep etmesi Türkiye’yi ABD’ye yakınlaştırmıştır. Muzafferin tereddüdü Amerika’nın yakınlığının yeni partiye mi yoksa Türk milletine mi olduğuydu? (Kemal, 2009: 248). Nitekim bir DP mitinginde halkın ateşli coşkusunu gören Muzaffer artık kararını net olarak vermiştir. Öyle ki içinde geç kalmanın vermiş olduğu bir pişmanlık dahi hisseder. Demek kendi partisi aleyhine halk bu kadar muhteşem bir galeyana halindegidi. “Demek bütün bunlar, bütün bu insanlar, parti afişlerine uyarak “Artık yeter” diyebiliyor, hiçbir takibata uğramayabiliyorlardı? Niçin? Neden? Partisi haksızlığını kabul mü ediyordu?(...)” (Kemal, 2009: 252). Olayın 1930’a benzemediğini Muzaffer bu mitingle anlamıştır. Ne de olsa insanlar Halk partisine artık yeter diyebiliyordur. İşte bu mitingden sonra Muzaffer “Atatürk’ün nabzının attığı yeni yere” gidip teklif kâğıdını doldurmaya karar verir (Kemal, 2009: 253).

2. DP İle SCF Dönemlerinin Kıyaslanması

DP, kurulduğu tarihte varlığını sürdürebilmek için rejimin tehdidi olmadığını ispat etmek durumunda kalmıştır. Çünkü o zamana dek CHP’ye siyasi açıdan rakip olmaya çalışmış tüm oluşumlar (TKP, TCF ve SCF) rejim için tehdit unsuru sayılmışlardır. Bu nedenle DP kuruluşunun ilk yıllarında, CHP’nin altı okunu programına almış, laik, Atatürkçü, cumhuriyetçi, gericiliğe ve komünizme karşı bir parti olduğunu her fırsatta vurgulama yoluna gitmiştir (Varel, 2015: 207). DP’nin taşıdığı kaygılar halk tarafından da paylaşılmıştır. Bu yüzden Orhan Kemal’in sık sık SCF deneyimi ile DP dönemini kıyasladığı görülür.

Demirkıratlığa mesafeli yaklaşan özellikle yaşlı dolayısıyla tecrübeli kişilerin kaygısı Serbest Cumhuriyet Fırkası (SCF) döneminde yaşananların yeniden yaşanacak olması ihtimalidir. Tıpkı o dönemde olduğu gibi toplumun bölüneceğinden ve DP’nin kapatılıp taraftarlarının akıbetinin SCF taraftarlarınınki gibi olmasından korkulur: “1930’ları unutmamalıydılar. O yıllarda da gene böyle bir Serbest Fırka icat olmuş, kan gövdeyi götürmüştü. Sonunda Mustafa Kemal Paşa bakmıştı ki olmayacak, kardeş kardeşin kanını içecek, Serbest Fırkayı paydos edip kurtulmuştu. Bu kez de gene öyle olacaktı galiba. O zaman Mustafa Kemal Paşa şimdi de İsmet Paşa, Demirkıratlar’ın başına mutlaka bir çorap örecekti. Ne diye örmesin, elinde top vardı, tüfek vardı...”(Kemal, 2014: 116).

Toplumsal anlamda İsmet İnönü’den bir çekince olduğu onun Mustafa Kemalle kıyaslandığı görülür. Köylünün gözünde Halk Partisi elinde bulundurduğu güç nedeniyle her an tehlike oluşturacak bir partidir. 1930’ları tecrübe edenler, Türkiye’de bir muhalefet partisinin var olabileceğini mümkün görememektedir.

DP ile SCF dönemleri Habip’in babası tarafından da kıyaslanmıştır. Muzaffer’den intikam almak için DP’ye geçmek isteyen çocuklarına Habip’in babası: “İsmet Paşa günün birinde bu işlere paydos der. Ağanız hatırlar...1930’da da tıpkı böyle, Serbest Fırka modası çıkmıştı milletin başına. Mustafa Kemal Paşa baktı ki millet azıyor, kardeş kardeşle boğazlaşacak haydi bakalım paydos dediydi Fethi Beye...(...) Bugün de İsmet, Celal Bayar’a kapat der. Hayır kapatmam mı diyecek? Fethi Bey diyebilirdi mi ki Celal Bayar diyebilirdi? Yarın Demirkıratlığa paydos dendi mi nice olur sizin Demirkıratlıığınız?” (Kemal, 2013: 80). Oysa Habip, o dönemin çoktan kapandığının farkındadır. Dolayısıyla bu kıyaslamaların yapılmasını manasız bulur: “...Demirkıratlık Serbest Fırkacılığa benzemez. Duyduğuma göre, o vakit bu işlere Amerika karışmıyormuş. Şimdi Amerika bütün dünyaya karışıyor. Kendi idaresini her yerde yaymak istiyormuş. İsmet Paşa Demirkıratlığ’a paydos diyemez” (Kemal, 2013: 80). Yazar, bu kaygıların toplumda yerleştiğini vurgulayarak 1930’ların haleti ruhiyesinin toplumda devam edip etmediğini tartışır.

3. Demokrat Parti’nin Sosyal Hayatta Yarattığı Değişim

DP’nin kurulması ilk defa toplum yapısında yer alan bütün halk tabakalarını aynı anda harekete geçirmiştir. DP’liler siyaseti, ilk defa halka kadar indirmeyi ve halka mal etmeyi bilmişlerdir. Köylüler, işçiler, esnaf, ticaret veya sanayi mensupları, basın insanları, şehir, kasaba ve köy toplumlarının bütün tabakaları sahneye çıkmışlardır (Aydemir, 1967: 476). Türkiye’de çok partili hayata geçiş de pek çok gündelik hayat rutinini değiştirmiştir. DP’nin kurulmasıyla iki parti taraftarları kahvehanelerini dahi ayırmıştır: “Demirkıratlık icat edileli beri iş değişmişti. Kahve hemen hemen ikiye bölünmüştü. Halkçılar kahvenin solunu, Demokratlar sağını tutmuşlardı. Birbirleriyle çokluk konuşmazlar, oyun bile oynamazlardı. Herkes kendi

partisinin adamıyla düşüp kalkar olmuştu. Radyoda halkçılar konuşmaya başlamazlar mı, Demokratlar kalkar giderler, onların kalkıp gidişine berikiler küfrederlerdi...” (Kemal, 2014: 116).

Peki, köylüyü yeni partiye ne yaklaştırmıştı? Orhan Kemal bunu Muzaffer karakterinin yaşadığı kuşku üzerinden vermektedir. Köylü yeni siyasî yapıyla birlikte gücünü eline alırsa maazallah tapulu toprakları bile elinden çıkabilecektir. Özetle yazar burada köylünün eski sistemden şikâyetçi olduğunu ve “rövanşist” bir tutum içerisinde olabileceğini ima etmektedir: “Ama şimdilik ses çıkarmıyor, zamanını bekliyorlardı. Köye kadar gelip ateşli nutuklar çekenlerin dedikleri doğru çıkar da Yeni Parti seçimi kazanır, iktidarı alırsa, biliyorlardı yapacaklarını. Anasından emdiğini burnundan getirecekler, bunca yıldır çektiklerinin hesabını soracaklardı...” (Kemal, 2014: 272). Özellikle Hıdıroğulları’ndan Habip’in Muzaffer’e karşı bir husumeti vardır. Habip, seçimlerden sonra Muzaffer’e haddini bildirmeye can atmaktadır. Muzaffer’in karşı partiye gireceğine dair söylentileri duyduğunda verdiği tepki DP’ye yüklediği anlamı göstermektedir: “bu parti hakkın, kanunun partisiydi. Bu parti iş başına geçince, her şey düzelecek, kimse kanun dışı davranamayacaktı. Mitingde ne demişti genel başkan” (Kemal, 2009: 78). Habip partileri seçimi kazanırsa ne yapacağını biliyordu. Nerde bu türlü insan varsa hesap sorulacak, hesap veremeyenlerince boynu vurulacaktı. Tarlalarına tecavüz eden, kahvenin önünde kendisini tokatlayıp tabanca çeken Muzaffer’den de elbet bir gün hesap sorulacaktı (Kemal, 2009: 109). Parti büyükleri bas bas bağıyorlardı: “Haksızlığa paydos artık! O gün bütün haksızlıkların hesap günü. “Ruz-u mahşer” olacaktı. Mizan kurulacak, “Defter-i Amal” açılacaktı. Herkes seyyiatının (günah) hesabını verecek, kötüler iyilerden ayırt edilecek, adaletsiz düzen yıkılacak, hak ve adaletten başkasını tanımayan yeni düzen kurulacaktı” (Kemal, 2009: 240). Görüldüğü gibi, Orhan Kemal burada DP ile halk arasında mistik bir bağ kurmuştur. DP adeta bir Mesih gibi gelecek ve o güne kadar yapılan tüm haksızlıkları ortadan kaldıracak, insanları selamete erdirecektir.

Muzaffer’in partisinden istifa edip yeni partiye geçmesi gazetelere haber olur. Haber köyde bomba etkisi yaratmıştır. “Muzaffer Bey yüzünden karşı partiye geçenler can evlerinden vurulmuşlar, serseme dönmüşlerdi. Bir ölüm kederi sarmıştı ortalığı. Bakılıyor görülüyor, söylenen işitilmiyordu. Olacak şey miydi? Ne diye kabul etmişlerdi? Muhtaç mıydılar? O ve onun gibiler de katılacak olduktan sonra yeni partiye ne lüzum vardı?” (Kemal, 2009: 259). Bu duruma en büyük tepki Habip’ten gelecektir. Olayı il idare kuruluna taşımak istemiş; ancak bir süre beklemesi söylenmiştir. Habip kendi partisinden istifa ederek Muzaffer’i öldürmeyi planlar. Muzaffer’le davaları yalnızca onun köylüye ettiği zulüm ya da ondan yediği tokat değildir. Dedelerden kalma bu toprak davasında, Hıdırlardan Muzaffer’i vurmak üç kardeş arasından Habip’e düşecektir. Halk Partisi’ni bırakıp yeni partinin tercih edilmesinde Muzaffer gibilerin önemli bir etkisi olmuş, onlardan sorulacak hesabın garantisi DP olarak görülmüştü. Ne ki Muzaffer’in saf değiştirmesi ve DP iktidarında eski defterlerin açılmamış olması Habip gibi kimselerin hayal kırıklığına uğramasına neden olacaktır.

Romanlarda DP’nin destek görmesinde bir diğer önemli husus ise af yasasına dair vaatleridir. Bu vaatle yakinen ilgilenen kişi, başkarakter Muzaffer’in karısı Güllü’nün erkek kardeşi Hamza’dır. Kız kardeşinin sevdiği adamı (Kemal) vurup hapse giren Hamza, seçimlerde karşı partinin kazanmasını ister ve sebebi af vaatleridir: “Karşı parti kazanır da iş başına geçerse, af ilan edecekti, çıkacaktı. Yalnız Hamza’nın değil hemen hemen bütün mahkûmların kanaati buydu: Yeni parti seçimi kazanıp iş başına geçti mi, af ilan edecekti (...) Ateşli bir partici olan Şerif Usta’nın telkinleriyle Hamza da partici oluvermiş, affa muhakkak nazarıyla bakıyor, bol bol hayal kuruyordu...” (Kemal, 2009: 236). Nitekim DP iktidara geldikten sonra, 14 Temmuz 1950’de genel af kanunu kabul edilmiş, CHP döneminde işlenmiş suçların bir kısmı affedilmişti. Seçim vaatleri arasında yer alan af yasası, DP’nin iktidarı devralmasıyla beraber ilk icraatlarından biri olarak hayata geçirildi. Af yasasına dâhil edilmeyen suçlar; devlete karşı işlenen suçlar (komünizm dahil), cinayet, yolsuzluk, kız kaçırma ve tecavüz idi. Bu cezalar af dışı bırakılmış olsa da genel indirim tabi tutulmuştur. Suçun cinsi ne olursa olsun cezanın süresi “altıda bir” oranında indirilmiştir. Tasarı görüşüldükten sonra ise Adalet Komisyonu af dışı kalan suçların cezalarına “üçte bir” indirim kararı almıştır (Sönmez, 2012).

Af yasasından yararlanarak hapisten çıkan bir diğer karakter kahveci Gafur’dur. Gafur, 1950 seçimleri sırasında DP’ye gür sesle “yaşa”, “varol” diye bağırıp Halk Partilileri kızdıran, böyle bir coşkunculuk anında iki CHP’li ile kavga edip ve hapse giren biridir. Af yasasıyla çıkmış ve DP etkisiyle gelen çeşitli bankalardan uzun vadeli krediler alarak kasabanın ortasındaki küçük kahvelerden birini ucuza satın almış ardından yıkırtıp yerine güzel, gösterişli bir kahvehane yaptırmıştır (Kemal, 2013: 93).

Hükümetin Amerikancı politikalara destek verdiği bu dönemde Marshall Planı dâhilinde ülkeye gelecek olan tarım makinelerinin dedikodusu köylüler arasında çoktan yayılmıştır ve bu durum 1927 yılında gerçekleştirilen mekanizasyon süreciyle kıyaslanarak o dönemi hatırlayanların gözünde sarı öküzün yerini tutamayacak geçici bir durumdu: “Gün günden beter geliyordu. Ortalıkta bir de tarım aletleri dedikodusu çalkalanıyordu. En çok da çapa makineleri. İlk zamanlar kimse bu dedikodulara kulak asmamış, hatta makinelerin ırgat yerini tutacağı söylentisine kahkahalarla gülmüşlerdi. Ama sonraları söylenti gerçeğe binmişti. Bilenlerin anlattığına

göre, Amerika'da toprak makineyle sürülüp ekildiği gibi, pamukların çapası makineyle yapılıyordu. Hacı babalar, '1927'lerde de bu balonlar uçtuysa diyorlardı. 'Topraklar fordsonlarla sürüldüyü de ne oldu? Her taraf fordson mezarlığı haline gelmedi miydi? Sel gider kum kalır. Siz emektar sarı öküzünüze sahip olun...' (Kemal, 2014: 159). Bununla birlikte bu durumdan memnuniyet duyan ve geleceğe dair umut devşirenler de romandaki yerini almıştır. Çiftliğin kâhyası Yasin Ağa ve şoför arasında geçen diyalogda Yasin Ağa traktörler konusunda ne kadar endişeli ve ön yargılıysa şoför bir o kadar heyecan duymaktadır. Şoför, Yasin Ağa'ya; "şu traktörlerin güzelliğine bak emmi, mübarekler toprağı peynir gibi doğruyor" deyince Yasin Ağa, muhafazakâr tepkisiyle "gavur icadına" mübarek denmeyeceğini hatırlatır. Şoför devam eder: "Söz temsili. Lakin makine gibi var mı? Tekmil topraklarımızın makinelerle sürülüp makinelerle ekilip, mahsulün makinelerle toplanacağını düşünüyorum da" dediğinde Yasin Ağa "mal seninmiş gibi seviniyorsun" der. Şoförün cevabı bir ülkenin şerefini görkem, zenginlik ve güç ilişkilerinde bulan küçük insanın zihniyetinin aksi gibidir: "Benim olmasın. Memleketimizin şerefi yükselir ya. Geçen gün biri gazetede okuyordu, bilmem hangi düvelin esaslı kodamanlarından bilmem kim, Türkiye demiş yakında küçük Amerika olacak (...) Küçük Amerika! Ne şeref ya! İnsanın koltukları kabarıyor. Ben kendi nefsimi böyleyim. İsterse meteliğim olmasın cebimde. Yeter ki memleketimiz yükselsin" (Kemal, 2009: 10).

Oysa makineli ziraat aynı anda birçok ırgatı ve elciyi de işinden edecektir. Nitekim Muzaffer'in kayınbabası Cemşir, çapa makineleri gelirse işini kaybedeceğinin farkındadır. Arkadaşı Berber Reşit'e: "– Desene ırgata murgata hacet kalmayacak" der. Reşit ise; "büsbütün kalmayacak değil, kalacak, kalacak a, binlerce ırgat yerine birkaç yüz ırgat..." (Kemal, 2014: 159) diyerek arkadaşını teselli eder. Oysa makinelerin gelmesiyle ırgat yükünden kurtulacak olmanın sevincini Muzaffer ve onun gibi toprak sahibi ağalar yaşamaya başlamıştır bile. Muzaffer'in yeğeni Zaloğlu'nun, Yasin Ağa ve şoförle arasında geçen konuşmada Zaloğlu; "dayım bu makineler bizi ırgat tahakkümünden kurtaracak diyor. Doğru. Her yıl ırgatlara avuç dolusu para veriliyor. Yazık günah değil mi? Yiyip içtikleri de caba. Ciğerleri yediklerine değmez şerefsizim" (Kemal, 2009: 10) diyerek işverenin gözünden makineleşme ve ırgata bakış açısını yansıtmıştır.

Seçimler yaklaştıkça partilerin propaganda faaliyetleri artmış ve ortam bir hayli gerilmiştir. DP'nin yoğun katılımlı coşkulu mitingleri Halk Partilileri endişelendirmeye başlar. Bu mitinglerden birinde; "kürsüdeki hatibin müthiş kalabalığı coşturan, memleket göklerini alkış tufanına boğan heyecanı hepsini aldı götürdü. Meydan dalgalanıyordu. İnsan kalabalığı milyonlarca, milyarlarca ton ağırlığındaki okyanuslara benziyordu. Dertlerine parmak basılmış, çılgına döndürülmüş bu kalabalığın önünde durulamazdı" (Kemal, 2009: 253). Halk Partisi'nin bu konuda tereddüt eden kodamanları dahi artık çıkarlarının yeni partiyle aynı saflarda durmak olduğuna emindirler. Bu "ikiyüzlü" davranışlarına haklı bir neden bulabilmek için de kendilerini, önemli olanın memleketi hizmet olduğuna inandırmışlardır (Kemal, 2009: 250). Bu bakımdan DP, Soğuk Savaşın gölgesinde şekillenen yeni dünya sistemine ayak uydurmayı, modernliği, tekniği ve ilerlemeyi temsil ederken Halk Partisi ise dönemin ruhuna ayak uyduramayan, köhnemiş, eskimiş bir yapıyı temsil etmektedir.

4. DP'nin İktidara Gelmeleriyle Yaşanan Gelişmeler

1950'de seçimi ezici bir çoğunlukla kazanan DP, birçok roman kişinin beklentisinin aksine ne mizan kurmuş ne de "deft-i âmal"ı açmıştır. Oysa yeni iktidarla birlikte devr-i sabık yaratılması ve haksızlıkların hesabının bir bir sorulması DP'ye oy veren büyük bir kesimin beklentisiydi (Kemal, 2009: 262). Bu durum Habip gibileri hayal kırıklığına uğratmış "Bunlarda da iş yok" dedirtmiştir; "Nasıl oldu ki, yıllar yılı halkın emdiği burnundan getirenler, bir anda dertli halkın toplandığı 'hakçı' bir partide gene tepelerine çıkıvermişti" (Kemal, 2013: 23). Velhasıl düzen değişmemiş, düzenden nemalananlar bu defa yeni partide buluşmuştur. Orhan Kemal, Hanımın Çiftliği üçlemesinde politikayı gündelik hayat içerisinde sınıfsal ilişkilerden ayırmaz. Politikanın aktörleri, adresi, sloganları değişse de bu yalın gerçek hiçbir zaman değişmemektedir.

Yeni iktidarın uygulamaya koyduğu politikalar çok geçmeden Adana'da da etkisini göstermiştir. Çukurova'da serbest ihraç rejimiyle birlikte pamuğa talep artmış, Amerika dahi pamuk satın almaya başlamıştır: "Yüzde yüz, yüzde iki yüz, üç yüz, işini bilenler daha da çok kazandılar. Para oluk gibi akmaya, irili ufaklı bankalarla birlikte barlar, gazinolar, lokantalar mantar gibi çoğalmaya başladı. Yıllar yılı bomboş yatmaktan yorulmuş arsalarda koca koca apartmanlar yükseliyor, köylerden şehre akın eden, pamuğun şahlandırdığı yeni zenginler tarafından yüksek kiralarla hemen tamamlanmadan kiralanıveriyordu. Muzaffer Bey de pamuktan yüzde birkaç yüz kazananlar arasındaydı..." (Kemal, 2009: 264).

DP'nin iktidar olmasıyla birlikte Amerikan yardımlarıyla gelen çeşit çeşit tarım alet ve makineleri Çukurova'nın her yerinde görülmeye başlamıştır: "Al, yeşil, mor, sarı boy boy, cins cins traktör, mibzer, diskaro ve ötekilerin seli. Bu sel, bereketli toprakların verimini eski ile kıyaslanamayacak şekilde artıracak bir seldi. Dinamik tarım devri başlıyordu. Büyük toprak sahipleri memnundular. Öküz, karasaban, ırgat derdinden hemen

kurtulacaklardı" (Kemal, 2009: 263). Nitekim seçimlerden sonra yoğunlaşan traktör trafiğiyle, "ırgat derdi" dörtte bire inmiş, gelecek yıllar bütün tarlalara pamuk ekilmeye karar verilmiştir. Oldukça kârlı bir hale gelen beyaz altın dururken hububata lüzum kalmamıştır (Kemal, 2009: 265). Tarımda yaşanan hızlı makineleşme Çukurova'nın sosyo-ekonomik yapısını da etkilemiştir. Tarım ürünlerinden elde edilen verim artmış, işçilik maliyetleri düşmüş, emek gücüyle geçinenler için yeni bir dönem başlamıştır. Oysa romanlarda da sıkça vurgulandığı üzere DP'den en çok umut besleyen bu kesimdi.

DP iktidarının bir anda getirdiği zenginlik, toprak ağalarının yaşam tarzını değiştirmiş ve yepyeni bir eğlence anlayışı ortaya çıkmıştır. Orhan Kemal'in romanlarında bu dejenerer hayat tarzı çok canlı bir şekilde betimlenir: "Pamuğun yedi buçuk, sekiz liraya satılması, yalnız zengin sayısını çoğaltmakla kalmamış, eğlence yerlerini de şaşılacak bir hızla artırmıştı. Bilhassa barlar, İstanbul, İzmir, Ankara gibi büyük şehirlerden getirilen kadınlarla dolup taşıyordu. Küçük barlar etraflarındaki dükkân veya işyerlerini yiyip genişlemiş, şehrin kenar semtlerine yeni yeni barlar, açık hava barları açılmıştı. Hepsinde de bol bol müşteri vardı. Çılgınlar gibi para yeniyor, çeşitli içkiler dereler gibi akıyordu. Omuz omuza barlarda konsomasyon için kadın bulunamıyordu" (Kemal, 2009: 278).

Bu zenginleşmeyle birlikte gündelik hayattaki dönüşümün izleri DP İlçe Başkanı Haşim Ağa karakteri ve çevresi üzerinden işlenmiştir: "Haşim Ağa derler, çırcır fabrikası var. Demirkıratlar'ın bura başkanı. Çok zengin, hatırlı adam. Onun yeğeni işte. İpsiz, kopuk. Amcasına güvenip yapmadığını koymuyor" (Kemal, 2013: 33). Haşim Ağa, DP'nin iktidarıyla daha da zenginleşmiş güç kazanmıştır. Onun gücü yeğeni Topal Duran'a kadar ulaşmıştır ki yeğeni karakol komutanının kendisine yeterli ilgiyi göstermediğini düşündüğünde onu istediği yere sürebileceğini düşünür (Narlı, 2002: 368).

DP dönemiyle zenginleşen bir diğer karakter Bakkal Himmet'tir: "CHP zamanında boyalı, bayat halka şekerleri, öküzbaşı çivit boya, iğne iplik, leblebi şekeri, en bayağısından zarf kağıt, kurumuş kara zeytin, bandrolleri sinek pislikleri içinde raki, Tekel şarabı satan, işsizlikten bütün gün tezgah ardında uyuklayan biriydi. Daha çok da Haşim Ağa sayesinde DP'lilerden banka kredisi alıp, eski dükkânını da yıktırıp, yerine pırıl pırıl camekan vitrinlerle göz alıcı bu dükkânı yaptırmış..." (Kemal, 2013: 111). İrgatlıktan hırsızlığa kadar birçok iş yapan ama seçimlerde de en önlere DP'yi savunan Gafur da yeni zenginleşen DP'lilerdendir. Yazar, burada da daha önce birçok defa yaptığı gibi toplumsal zenginliğin dağıtılmasında iktidarla kurulan ilişkiye vurgu yapmaktadır. Orhan Kemal'in romanlarında küçük insanlar birbirleriyle kurdukları ilişkilerde gündelik çıkarlarının peşinde koşarken -sınıfsal konumlarını yitirmeden- şu ya da bu şekilde politik oyunun bir parçası bir aktörü olmuşlardır.

Sonuç

Orhan Kemal'in Hanımın Çiftliği romanları, DP'nin CHP karşısında güçlenmeye başladığı ve iktidar olduğu 1946-1955 yıllarını kapsamıştır. Romanlara, bu dönemde Adana'da yaşanan politik çekişmeler, hesaplaşmalar, çıkarlar ve kaygılar yansımıştır.

2. Dünya savaşı sonrası değişen dünya düzeninde Sovyet Rusya'nın Türkiye'den toprak ve boğazlarda üs talep etmesi Türkiye ile Amerika'yı yakınlaştırmıştır. 1946 yılında bu yakınlaşmanın ürünü olarak Türkiye'ye Marshall yardımları ile gelen tarım makineleri hemen hemen bütün dünyası toprakla kurduğu ilişkiden ibaret olan Çukurova köylüsünü büyülemiş ve bir Amerikancı tutum baş göstermiştir. Bu Amerikancı tutumun izleri yazarın toplumcu gerçekçi üslubuyla, hem romanın başkarakteri Muzaffer ve arkadaşı Zekai arasında geçen politik tartışmalara hem de köylülerin diyaloglarına yansıtılmıştır. "Küçük Amerika" söylemini liberal bir parti olan DP'nin gerçekleştireceğine dair inanç, seçim öncesi vaatler, düzenlenen "çoşku" mitinglerle yazar DP'nin taşradaki tarafgirliğinin nedenlerini anlatmaya çalışmıştır. Romanda, gönüllü DP'den yana olduğu halde partiye mesafeli duran bazı tecrübeli kişilerin kaygısının SCF dönemine benzemek olduğu anlatılmıştır. Çünkü -bazı tecrübeli kişilere göre- CHP'nin elinde güç vardır ve bu güç yeni bir partiye izin vermeyecektir. Yazar bu kaygılar aracılığıyla toplumun belirli bir kesiminin CHP'ye olan güvensizliğini yansıtmıştır.

Romanlarda DP iktidarıyla sosyal ve ekonomik açıdan değişen Çukurova'nın görünüşü betimlenmiş, bu sayede belirli bir zümreden olan insanların yaşamında görülen zenginleşme, zenginleşmenin dönüştürdüğü gündelik hayat yansıtılmıştır. "Dinamik tarım devrimiyle" daha çok zenginleşen toprak ağaları, DP'li olduğu için dükkânını yenileyen esnafın romanların satır aralarında yazarın yorumlarıyla aktarılmıştır. Bununla birlikte DP'nin iktidar olduktan sonra "eski defterleri açıp, köylüye zulm edenlere hesap sorma" vaatleri yerine getirilmemiş Muzaffer gibilerinden DP aracılığıyla intikam alma planı olan Habip gibiler hayal kırıklığına uğramıştır. Yazarın roman kişileri DP'ye koruyucu, kurtarıcı bir misyon yüklemişlerdir ama Habip örneğinde görüldüğü gibi partilerin taraftar toplamak için seçmenlerin çıkarlarına göre konuştuğu mesajı romana yerleştirilmiştir.

Orhan Kemal bu romanlarda politik bakışını roman kişilerine söylettiği gibi anlatıcı olarak da bizzat dile getirmiştir. Romanlarda hem Halk partisi hem de DP eleştirisi yer almıştır. Cumhuriyet'in ilk yıllarında sırtını CHP'ye dayayarak servetini koruyan bir Kemalistken, rüzgarın DP'den yana estiğini farkedince taraf değiştiren Muzaffer, şahsında topladığı olumsuz özellikleri ve siyasetle kurduğu pragmatik ilişki ile hem bir Halk Partiliyi hem de bir DP'liyi temsil etmiştir. Dolayısıyla Orhan Kemal, servet ve siyaset arasında bir bağ olduğunu bu karakter üzerinden anlatmış, ağaların ya da egemenlerin gözünde ideoloji, parti, ilkesellik gibi olguların çıkar uğruna vazgeçilecek kavramlar olduğunu vurgulamıştır.

KAYNAKÇA

- Aydemir, Ş.S. (1967). *İkinci Adam*. (Cilt 3), İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Bezirci A. & Altınkaynak, H. (2009). *Orhan Kemal* İstanbul: Cem Yayınevi.
- Bezirci, A. (1984). *Orhan Kemal Hayatı- Sanat Anlayışı- Hikayeleri- Romanları- Oyunları- Anıları-*. İstanbul: Tekin Yayınevi.
- Dayanç, M. (2009). Yeni Türk Edebiyatı Kaynağı Olarak Tarih ve Tarihi Eleştiri. *Turkish Studies*, Volume 4/1-II, Winter, (1875-1904).
- Erler, M.Y. (2007). Tarihi Perspektiften Edebiyata Bir Bakış. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Volume 1/1, (102-113).
- Gültekin, N. M. (2011). *Orhan Kemal'in Romanlarında Modernleşme, Birey ve Gündelik Hayat*. İstanbul: Everest Yayınları.
- Kemal, O. (2009). *Hanımın Çiftliği*. İstanbul: Everest Yayınları.
- Kemal, O. (2013). *Kaçak*. İstanbul: Everest Yayınları.
- Kemal, O. (2014). *Vukuat Var*. İstanbul: Everest Yayınları.
- Kolcu, A.İ. (2008). *Cumhuriyet Edebiyatı II*. Salkımsöğüt Yayınları.
- Moran, B. (2001). *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Narlı, M. (2002). *Orhan Kemal'in Romanları Üzerine Bir İnceleme*. Ankara: TTK.
- Narlı, M. (2012). *Orhan Kemal ve Mekan*. Ahmet Ümit-Işık Ögütçü (Ed), *Orhan Kemal* içinde (92-103), Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Ögütçü, I. (1977). *Orhan Kemal'in Babası Abdülkadir Kemali'nin Anıları*. İstanbul: Everest Yayınları.
- Özcan, C. F. (2015). *Elli'li Yıllarda Türkiye Ekonomisi*. Mete Kaan Kaynar (Ed), *Türkiye'nin 1950'li Yılları* içinde (39-67), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Özerinç, E. (2010). *Orhan Kemal'in Fabrika ve Toprak İşçilerini Konu Alan Bereketli Topraklar Üzerinde, Vukuat Var ve Hanımın Çiftliği Romanlarında Yapı, Tema ve Anlatım*. Doğu Akdeniz Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Sınmaz, S. C. (2012). Demokrat Parti İktidarının İlk İcraatlarına Bir Örnek: 'Bazı Suç ve Cezaların Affı Hakkında Kanun. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 10:20, 111-136.
- Varel, A. (2015). *Elli'li Yıllarda Muhalefet: Hükümete Yönelik Temel Eleştiriler ve DP Karşısında CHP'nin İdeolojik Konumlanması*. Mete Kaan Kaynar (Ed), *Türkiye'nin 1950'li Yılları* içinde (203-234), İstanbul: İletişim Yayınları.